

NADAL

PERSONATGES DEL

JOAN LLITERAS Col·leccionista de caganers

“El caganer té enemics, ja que desperta sentiments contraposats”

Carme Melià
BARCELONA

On és el caganer? L'entretinguda recerca de la mainada per trobar el caganer al pessebre s'ha ampliat últimament a descobrir en quin personatge s'ha reencarnat aquest any un dels elements més típics de la imatgeria popular catalana. El pagès autòcton –que ajupit, amb barretina i pipa, mostra les natges al descobert mentre fa les seves necessitats– ja no és l'única personificació del caganer. Els Shin-Chan, Gasol, Gaudí, Mas, Maragall o Van Gaal s'han apropiat també la figura més controvertida, i alhora emblemàtica, del pessebre nacional. I la llista no s'atura, ja que cada any a les parades de qualsevol fira nadalenca s'hi poden trobar noves peces per continuar amb la tradició i engrandir la col·lecció dels molts defensors d'aquesta desinhibida figureta.

I és que l'irreverent *home que caga* ha aixecat tantes passions que fins i tot fa uns deu anys es va crear l'Associació d'Amics del Caganer, que agrupa una seixantena de col·leccionistes. Aquests són els més interessats en les novetats, tot i que la seva popularització ha fet que anualment se'n faci una cinquantena de personatges nous i resulti “pràcticament impossible tenir-los tots, ja que surt molt car i a més no sempre paga la pena”. Joan Lliteras, president de l'entitat, exhibeix gairebé per tots els racons de casa seva prop de mig miler d'exemplars, alguns dels quals qualifica de “petites joies”, i assenyala que hi ha diferents tipus de col·leccions. “Hi ha qui només vol els caganers genuïns fets amb fang, d'altres se'ls queden tots, i uns quants opten per una

XAVIER BERTRAL

Lliteras atresora prop de mig miler de caganers, des del tradicional català amb pipa i barretina fins a l'entremaliat Shin-Chan, passant per Dalí amb Gala i Gaudí

solució intermèdia, malgrat que les peces de plàstic són les més denostades”, especifica.

Tot i que arreu del món es poden trobar exemplars de figures defecant –com el *cagões* portuguès o el *pastore che caca* italià–, només a Catalunya s'inclouen al pessebre. Malgrat les veus crítiques contra el caganer, a qui alguns consideren una falta de respecte als aspectes religiosos i una figura de molt mal gust, els Amics no dubten a afirmar que la seva història està íntimament lligada a la del pessebre. L'arrelament d'aquest costum nadalenc durant el segle XVIII i l'aparició dels gremis professionals sembla que són el bressol del naixement del *cagador* català, segons el folklorista Joan Amades. Si en els primers naixements documentats al segle XVI hi predominaven les imatges religioses i les figures nobles –les úniques famílies que podien permetre's el luxe de fer el pessebre–, dos segles més tard la tradició es va estendre a les llars no tan adinerades i els gremis també hi volien estar representats, donant lloc a les primeres filadores, els pescadors, els caçadors i els sacerdots, dins un context de quotidianitat de l'estampa nadalenca.

El simbolisme del caganer català, explica Lliteras, té molt a veure amb el cicle de la vida, en retornar els aliments a la terra, malgrat

que també es parla d'utilitat en “femar la terra perquè doni sort”. Tot i estar molt arrelat, el que ningú no pot negar és que el caganer “desperta sensacions contradictòries i té clars enemics”. Per això, l'associació vol propagar i expandir la tradició “com més lluny, millor”, a través d'*El Caganòfil* –no es podia dir d'una altra manera el butlletí de l'entitat– i d'exposicions anuals arreu del país –enguany a Granollers– on es demana a un artista local que creï un caganer propi de la localitat. I cada Nadal es lliura el premi Caganer de l'Any a una persona que hagi fet alguna activitat a favor de la figura.

Malgrat els esforços, el Joan lamenta que l'Ajuntament de Barcelona argumenti que no és un tema prioritari per obviar la demanda de l'entitat de fer un monument al caganer. A Alella van erigir-ne un fa uns quatre anys, però, no se sap per què, “ara ja no hi és”. I és que el caganer català és molt més que una simple figureta decorativa. Des de fa 30 anys té parella femenina, ja que el figuraire Lluís Vidal es va inspirar en l'aparició de les primeres minifaldilles per crear la caganera. Una altra dada curiosa és que el personatge sempre ha dut barretina, menys en el franquisme, quan es va prohibir l'ús d'aquesta peça de roba en totes les figures del pessebre.

Apadrina a un nen de l'Argentina

“A l'Argentina, 100 nens moren al dia de fam i de malalties evitables”.

Adolfo Pérez Esquivel
Premi Nobel de Pau

Truqui ara al 902 10 20 90

per internet

www.comparte.org

Junts farem realitat els seus drets i somnis.

